

УДК 368.5

О. В. Сахно,
к. с.-г. н., доцент кафедри економіки підприємства,
Білоцерківський національний аграрний університет

АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглянуто сучасний стан страхування у сільському господарстві, окреслено основні проблеми та запропоновано напрями для успішного і стабільного розвитку агрострахування.

The paper deals with the modern condition of insurance in agriculture. We have defined the main problems and suggested directions for successful and sustainable development of agrarian insurance development.

Ключові слова: страховий захист, фізики, страхові виплати, страхові відшкодування.

ВСТУП

Сільськогосподарське виробництво — одна із найбільш ризикованих галузей господарської діяльності. Непередбачуваність природних умов та мінливість обсягів збору врожаїв, зміна заходів державної політики щодо регулювання аграрних ринків, коливання цін на сільськогосподарську продукцію є основними факторами, що впливають на зміни в доходах сільськогосподарських товаровиробників.

Страховий захист сільськогосподарського виробництва скрізь у світі є оптимальним способом забезпечення безперервності, збалансованості й стабільності розвитку аграрного ринку, одним із ефективних методів повернення збитків у аграрному секторі, оскільки страхові компанії заздалегідь формують необхідні резерви для майбутніх виплат, не вдаючись до зовнішніх і внутрішніх позик.

В умовах стрімкого зростання економічної ролі ринкових відносин питання забезпечення фінансової стабільності суб'єкта господарської діяльності є дуже важливими. Інтерес до страхування викликаний перш за все тим, що в умовах обмеженості оборотних коштів у підприємств і підприємців ведеться пошук шляхів розширення можливостей для вирішення фінансових проблем.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Актуальні питання вивчення та обґрунтування системного підходу до вирішення проблем агропромислових ризиків, а також закономірностей їх розвитку та удосконалення систем страхування в сільському господарстві знайшли своє відображення у працях відомих вітчизняних та зарубіжних вчених: Осадця С.С., Базилевича В.Д., Чепурко В.В., Горянської С.В.,

Таблиця 1. Зведені дані по агрострахуванню в 2009 році по Україні

Показник	Культури	Тварини	Всього
Кількість договорів	1980	5 330	7 310
Страхова сума (тис. грн.)	1 300 000	128 000	1 428 000
Сума платежів (тис. грн.)	36795,649	2 100	38895,649
Застраховано	510 115 (га)	77 500 (од.)	-
Внутрішній тариф %	3,24	1,63	-
Кількість виплат	140	54	194
Сума виплат (тис. грн.)	13 423	219,748	13 642,748
Рівень виплат %	36,48	10,46	35,07

Таблиця 2. Зведені дані страхових відшкодувань у 2009 році

Показник	Весна-літо 2009 рік	Озимі (2008—2009)	Всього
Кількість виплат	125	15	140
Сума відшкодування (тис. грн.)	11 105,384	2 317,586	13 422,970
Страхові платежі (тис. грн.)	28 710,996	8 084,652	36 795,649
Рівень виплат, %	38,68	28,67	36,48

Артюх Т.М., Нечипоренко В.І., Крестьянінової В.В., Сілецької Н.В., Тригуб М.Я., Татаріної Т.В., Поддєрьогіна А.М. Проведення комплексного аналізу особливостей страхування сільськогосподарських ризиків дало можливість виявити недоліки проведення даного виду страхування в Україні та визначити основні напрями подолання їх.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є: аналіз сучасного стану страхування сільськогосподарських ризиків, виявлення основних чинників та ризиків, що впливають на економічний стан підприємств; визначення напрямів удосконалення організації страхового захисту виробників сільськогосподарської продукції.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Об'єктивна економічна необхідність використання страхового захисту в сільському господарстві пояснюється недостатніми можливостями держави і ринку забезпечити широку маневреність фінансовими ресурсами господарюючих суб'єктів.

Сучасне страхування аграрного виробництва — це система заходів щодо організованого спеціальними страховими державними і недержавними органами захисту майнових інтересів громадян, організацій та установ, пов'язаних із виробництвом сільськогосподарської продукції, у разі виникнення певних подій, за рахунок спеціально створених грошових коштів.

Проблеми в національній економіці, а особ-

ливо у фінансовому секторі, безпосередньо вплинули на агрострахування. Незначні обсяги страхування пояснюються недостатнім фінансуванням з боку виробників сільськогосподарської продукції.

Всього в 2009 році було укладено 1980 договорів страхування посівів на площі більш як 510 тис. га [1]. Рівень виплат склав майже 37%, що є прийнятним для страхового ринку і свідчить про класичне, тобто реальне страхування у аграрній сфері.

Договорів по страхуванню сільськогосподарських тварин було 5330 на загальну

кількість 77500 голів з рівнем виплат 10,46%.

Загальний обсяг аграрного ринку, на думку страховиків, має бути в межах 650—700 тис. га., і 50—55 млн грн. страхових платежів, а кількість договорів — на рівні 2100—2200.

Показники рівня виплат відшкодування свідчать про те, що страховики намагаються виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками. За збитки, завдані озимим культурам весною 2009 року, було відшкодовано більше 2,3 млн грн., що складає 28,67%. За договорами страхування культур на весняно-літній період рівень виплат відшкодувань становив у межах 38,68%.

Свідченням цього є дані про виплати страхового відшкодування у 2009 році, надані страховими компаніями [1].

Основними причинами, що стримують розвиток сільсько-господарського страхування, є недосконала законодавча база та відсутність необхідних суспільних інституцій.

Крім цього, розвиток страхування в сільському господарстві стримує і суперечливий характер страхових відносин між страхувальником і страховиком, суть якого полягає в тому, що і страхувальник, і страховик мають свої економічні інтереси в здійсненні страхування. Так, страхувальник намагається забезпечити собі максимальний розмір страхового покриття при оптимальному розмірі страхових платежів. В той же час страховик переслідує зворотні цілі — прийняття мінімальних ризиків при збереженні максимальних страхових платежів.

Отже, стримувальними факторами для

сільськогосподарських виробників щодо страхування є: збитковий фінансовий стан сільськогосподарських підприємств, внаслідок чого дуже часто мають місце несвоєчасні внески страхових платежів страховикам [2]; недостатня гарантія одержання страхових відшкодувань страхувальниками; відсутність реальної державної підтримки аграрного страхування.

Разом з цим, страховики стверджують, що страхування аграрного сектора виробництва є більш ризиковим і затратним видом страхування порівняно з іншими їх видами. Підвищена ризиковість страхування врожаю полягає в тому, що в разі настання страхового випадку втрат можуть зазнати не тільки окремі страхувальники, а й цілі території, внаслідок чого кількість звернень щодо отримання відшкодування може бути занадто великою і негативно позначатиметься на фінансовому стані страхової компанії. Тому даний вид страхування потребує підтримки з боку держави [3].

Проблематичним питанням є надання страхувальником об'єктивної інформації щодо урожайності за минулі роки. Якщо страховик не може об'єктивно оцінювати ризик, то він не може забезпечити адекватного страхування. Якщо страховик на підставі викривленої інформації недооцінив ризики конкретного виробництва, він опиняється під загрозою понесення значних збитків у результаті виплати відшкодування. З іншого боку, страхувальник може не отримати очікуваного відшкодування після настання страхового випадку через те, що інформація щодо умов та процедур страхування, надана йому страховиком, не була повною. При цьому обидві сторони зацікавлені в тому, щоб надати іншій стороні неповну або асиметричну інформацію.

Зокрема, багато страховиків відзначили, що вони так і не отримали страхових платежів згідно підписаних договорів у 2009 році виключно через фінансові проблеми, що призвело до зменшення показників на 20—30%.

З одного боку, страховики не хочуть брати на себе досить високі ризики з сільськогосподарського страхування. Тобто, якщо вони і беруться за страхування, то компенсація ризиків здійснюється шляхом підвищення вартості власне страхування. Це ніякою мірою не заохочує аграріїв до добровільного користування страховими послугами. З іншого боку, аграрії часто-густо не мають належної суми вільних коштів, щоб оплатити послуги зі страхування, а тому вони надають перевагу ризику.

ВИСНОВОК

Сучасний стан розвитку системи аграрного страхування диктує потребу в формуванні системного підходу до його розбудови. Системний підхід передбачає визначення та законодавче оформлення форм взаємодії трьох головних учасників аграрного страхування — сільськогосподарських виробників, страхових компаній та уряду. Економічні розрахунки та позитивний міжнародний досвід доводять, що найкращою формою надання підтримки аграрному страхуванню є здешевлення для сільгоспвиробників вартості страхових премій через надання субсидії та забезпечення при цьому державного перестрахування ризиків.

У ситуації, що склалася, необхідно на певний час не змінювати умови страхування, створити умови для функціонування товариств взаємного страхування, створити ефективні та прозорі процедури здійснення відшкодування за державними програмами, створити дієвий механізм підтримки страхування сільськогосподарських ризиків через субсидування страхової премії та надання гарантій державного перестрахування.

Розвиток страхування сільськогосподарського виробництва матиме позитивні соціальні наслідки, коли сільськогосподарський виробник знатиме, що в разі часткової чи повної втрати врожаю він може розраховувати на достойну компенсацію понесених збитків. Це сприятиме збереженню робочих місць, зниженню міграції сільського населення в міста та покращенню соціальної структури суспільства. Страхування є стимулом для виробника використовувати у своїй діяльності сучасні технічні та технологічні досягнення, зокрема надійні засоби захисту врожаю. Отже, стимулюючи розвиток страхування, держава одночасно сприяє підвищенню ефективності виробництва в аграрному секторі.

Література:

1. www.ifc.org/ukraineag-ins.
2. Крестьянінова В.В. специфіка страхування сільськогосподарських ризиків в Україні// Економічні науки. — 2008. — № 12. — С. 8—12.
3. Шолойко А.С. Актуальні проблеми розвитку сільськогосподарського страхування в Україні / ННЦ "Інститут аграрної економіки" УААН. — 2009. — 4—6 с.
4. www.Agroinsurance.com
5. www.forinsurer.com
6. www.prostrakhuvannja.com

Стаття надійшла до редакції 14.04.2010 р.